

Hvorfor satse på ubåter?

Av kommandør (P) Roald Gjelsten¹

Forsvarssjefen har ved flere anledninger gitt tydelig uttrykk for at han anser ubåter for å være et viktig element å satse på i det fremtidige forsvar. Hva kan grunnen være til at han inntar dette standpunktet?

Ubåtoperasjoner foregår i skjul. Denne egenskapen gjør at dette kampfartøyet skaper en rekke muligheter for den som disponerer slik kapasitet. For det første: Besittelse av ubåter har en forebyggende og avskrekkende effekt. I planleggingsfasen påvirker den *mulige tilstedeværelse* av ubåter en potensiell aggressors kostnadsvurderinger. Det mulige nærværet av en usynlig trussel øker usikkerheten og dermed risikoen hos angriperen. I første omgang medfører det at aggressoren må styrke beskyttelsen av troppe- og trosskanser i angrepsfasen og senere forsterkninger ført frem sjøveien. I tillegg må han også gjøre angrepsstyrken større for å kompensere for usikkerheten ved de eventuelle tap ubåtene kan komme til å påføre styrken.

For det andre: I neste fase kan ubåtene bidra til å øke egen *utholdenhet* ved at angriperen ikke får konsolidert stillingen. Ubåtene kan, i motsetning til andre stridsselementer i moderne krig, fortsette å operere effektivt også i områder der motstanderen har herredømmet i luften, og kan derfor hindre at det blir etablert et *fait à complis*. Ved å velge tid og sted for nye angrep kan ubåtene gjennom stadige senkinger av fiendtlige fartøyer opprettholde en stridssituasjon. Det vil bidra til fortsatt fokus på konflikten i det internasjonale mediebildet. I dagens situasjon er dette en meget viktig faktor. I tilfeller der den disponible ubåtflåten er av en viss størrelse, kan trusselen oppleves som så betydelig at motstanderen anser risikoen å være for stor til å bruke sjøtransport. Nærværet av ubåtene har da resultert i sjønektelse for motstanderen. Det var det som skjedde under Falklandskrigen. Etter senkingen av det argentinske flaggskipet, en krysser, gjorde nærværet av tre britiske ubåter som opererte mellom det argentinske fastlandet og øygruppen, at argentinerne holdt sine overflatefartøyer i havn.

For det tredje: Det stridspotensialet en moderne ubåt utrustet med torpedoer og eventuelt kryssermissiler representerer, kan sammen med andre kampenheter, fartøyer og fly, også komme til nytte i fredstid. I nordområdene oppstår det jevnlig episoder til sjøs som rutinemessig håndteres av Kystvakten med godt resultat. Dersom alvorligere kriser oppstår der andre aktører benytter trusler understøttet av kanonbåtdiplomati mot avgjørende norske interesser, kan tilstedeværelsen av norske ubåter være ett av kortene norske myndigheter og norsk diplomati kan støtte seg på for å motstå slikt press. De fleste større marinere har etter den kalde krigens slutt satset på å utvikle ekspedisjonsstyrker til bruk i internasjonale operasjoner. Formålet med disse er å sette inn styrker fra sjøen mot land. Stater som Norge med lang kystlinje er utsatt og sårbar for press fra amfibieforband, ikke minst når vi har avskaffet det meste av den kampkraft som er relevant for å forsvare seg mot en slik trussel. I en slik situasjon kan et potent ubåtvåpen være gull verdt.

For det fjerde: Evnen til å operere uoppdaget gjør at en ubåt kan samle inn informasjon uten at de som observeres vet de er iaktatt. I det hele tatt egner ubåter seg godt til etterretningsoppdrag slik norske ubåter etter 2001 har vært benyttet i Middelhavet som del av operasjonen *Active Endeavour*. Ubåter er ofte også den mest hensiktsmessige plattform når agenter eller spesialstyrker skal settes i land på fiendtlig område.

¹ roald.gjelsten@ifs.mil.no

For det femte: Ubåter er dessuten et godt verktøy for i fredstid å jakte på og oppdage andre ubåter som for eksempel har trent ulovlig inn i norsk territorialfarvann. Ubåtenes største fordel i det vanskelige undervannsmiljøet i norske fjorder og kystområder, er at fartøyene kan utnytte de rådende lytteforhold optimalt. Svakheten er lang transittid til operasjonsområdet, men dette kan kompenseres gjennom samarbeidet med fregatter utstyrt med antiubåthelikoptre og Luftforsvarets maritime fly, som alle kan komme raskt på plass der operasjonen pågår om de er tilgjengelige.

Til slutt: Ubåter er et strategisk våpen. Det skaffer den myndighet som kontrollerer dem handlefrihet og ryggdekning. Dette fordi ubåtene som påpekt, representerer en usikkerhet og risiko som påvirker en potensiell aggressors kostnadsanalyse. Det gjelder også for en småstat som Norge.